

Kongresjonalisme som teologisk prinsipp for baptister

Målet med denne artikkelen er å skrive om kongresjonalisme som teologisk prinsipp for baptister.

Baptistene i Norge har gjennom historiske vedtak og uttalelser om bibelsyn, verdigrunnlag og kirkeordning beskrevet sin identitet i etterkrigstiden frem til 1996.

Hvor står vi som kirkesamfunn i dag?

Hvor finner vi vår forankring og hva hjelper oss best til å forstå hvem vi er som baptister og ikke minst hjelpe oss til å oppfylle formålet med å være både enkeltmenigheter og baptistsamfunn i Norge? Er det i menighetsfellesskapet alene eller er det også i det store fellesskapet av menigheter i Det Norske Baptistsamfunn?

Hva er baptistisk bibelsyn?

I Dokumentet fra predikantkonferansen står det blant annet:

Vi tror at gudsåpenbaringsens sentrum er Jesus Kristus. I ham finner Skriften sin høyeste autoritet og prøvestein.

Vi tror at Den Hellige Ånd er Ordets livsprinsipp. Ordet og Ånden må derfor ikke skilles ad. Åndens vitnesbyrd er Jesus Kristus, som Skriften sier: «Han (Ånden) skal ta av mitt og forkynne dere»

Hva er baptistisk menighetssyn? Hva er det som definerer oss som baptistmenigheter?

Hvis vi leser baptistenes verdigrunnlag fra punkt 10 vedtatt i 1996 ser vi at formålet med menigheten og den enkelte troendes formål er klart beskrevet og klart knyttet tilbake til tekstene fra 1. Peters brev 2:4-5,9 og misjonsbefalingen.

Menighetens og den enkelte troendes formål

«Vi understreker” det alminnelige prestedømme”, at alle menighetens medlemmer er kalt til tjeneste. Noen er kalt til å utøve åndelig lederskap, som alltid må forstås som tjeneste.

Vi tror at enhver Kristi disippel er kalt til å vitne om Jesus Kristus som Herre, og at menigheten som en del av Guds rike skal delta i hele Guds misjon i verden»

Matteus 28:18-20

«Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. 19 Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn 20 og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.»

I visjonen for Det Norske Baptistsamfunn, som fremdeles er gjeldende står det:

«Et fellesskap av levende menigheter, grepet av Kristus, midt i verden med evangeliet.

Vi ser oss selv som del av Guds misjon i verden.

En av Europas mest toneangivende baptistteologer Toivo Pilli, lærer ved International Baptist Theological Study Center, reflekterte under EBF konsilet i 2016 over Baptistisk identitet og sa blant annet dette: «*Matteusevangeliet 18:20 er definerende for vårt menighetssyn. Det er med Jesus midt i blant oss at vi treffer avgjørelser og det er Hans stemme vi lytter til. Det er*

som et nettverk av disipler under Hans herredømme at vi konstituerer oss som baptister sammen.

Romerbrevet 6:4 er også definerende for oss som baptister:

Vi ble begravet med ham da vi ble døpt med denne dåpen til døden. Og som Kristus ble reist opp fra de døde ved sin Fars herlighet, skal også vi vandre i et nytt liv.

Vi praktiserer dåp, bare for troende, til Kristi legeme. Vi er menigheter av troende som søker Guds vilje sammen. Dette er grunnleggende for vårt menighetssyn. Det er ikke en forening av likesinnede, men et fellesskap av de som er født på nytt og fylt av den Hellige Ånd som kan finne Guds vilje for menighetens liv.

Kongresjonalisme som teologisk prinsipp historisk

I arbeidet med kirkeordningen som ble vedtatt i 1963 står det:

«baptistene har en kongregasjonal kirkeforfatning med lokalmenighetens selvstyre. Det norske Baptistsamfunn er samarbeidsorganet for alle menighetene i landet. Menighetene står nemlig i et frivillig men intimt samarbeid når det gjelder oppgaver av felles interesse og slike som ville overskride en enkelt menighets evne».

Både i England og i Nord Amerika utviklet baptisismen seg som en kongregasjonalistisk bevegelse etter den første begynnelsen i Amsterdam i 1609, Det var til dels en reaksjon på en autoritær stat og en autoritær kirke, men også med et ønske om samvittighetsfrihet for den enkelte og selvstendighet for den lokale menighet. Den enkeltes rett til tros- og samvittighetsfrihet var ett av de prinsippene baptister kjempet med livet som innsats for og er også i dag et viktig kjennetegn for baptister. Det var også et av de viktige bidrag fra baptister inn i den første amerikanske grunnloven. Det var i tillegg til et ønske om frihet for den lokale menighet i like stor grad et ønske om å komme tilbake til våre opprinnelige røtter, den tidlige kristne menighetsmodell som sett i apostlenes gjerninger kapittel 2. (Murray, 2000). Anabaptistene, utsprunget fra den radikale reformasjonen, så det som et ønske om være bibeltro å bringe menigheten tilbake til sin opprinnelige form. Kongregasjonalismen var altså ikke et prinsipp for prinsippets skyld, men en del av å finne tilbake til den opprinnelige menighet.

Dette kom også til uttrykk blant separatistene i England på 1600 tallet. Etter hvert ble det både i England og Amerika dannet kirkesamfunn eller «assosiasjoner», for å styrke menighetene, også grunnet i et behov for stå styrket sammen om baptistisk teologi og identitet. «The Philadelphia association» som hevdet menighetens selvstendighet som et viktig prinsipp, holdt bibelens autoritet som rettesnor for tro, liv og lære, men formet samtidig en felles trosbekjennelse som en teologisk retningslinje og betingelse for medlemskap i kirkesamfunnet. De adopterte i store trekk engelske baptisters “*andre London trosbekjennelse*” eller «*London confessiion of faith*». (Weaver, 2008)

John Hammett slår fast at praksis for baptistisk kirkeordning var kongregasjonalistisk, men at lokal selvstendighet ikke betød lokal isolasjon.¹ Han anser at det fra de tidligste tider har kunnet ses en kirkesamfunnsimpuls blant baptister.

Norma Maring og Winthorp Hudson ser kongregasjonalistisk kirkeordning, sammen med et kirkesamfunnsprinsipp som et særlig identitetsmerke for baptistene gjennom tidene.²

¹ (Hammett, 2005)

² (Hammett 2005, s.143)

Det samme beskrives ved dannelsen av Norske Baptister Union i Peder Eidbergs bok «*Det Folk som kalles baptister*»: «Dannelsen av de første distriktsforeningene viser at både menigheter og predikanter innså behovet for samordning og samhandling både når det gjaldt misjonsoppdraget, baptistisk identitetsbygging og motvirkning av splittelser og læremessig virvar». Et klart uttrykk for dette ser vi også i at de fleste menighetene antok de trosbekjennelser som de første menighetene hadde formulert». (Eidberg, 2003)

Kongresjonalisme som teologisk prinsipp:

Hva er tjenlig for å styrke vår baptistiske identitet, vår egenart som kirkesamfunn i dag? Hvordan møter vi best vårt oppdrag som enkeltmenigheter og fellesskap av menigheter?

Baptistenes menighetssyn er sannsynligvis i utgangspunktet ganske sammenfallende for de aller fleste baptister i Norge, selv om vi ser at dagens mer flytende menighetstilhørighet også utfordrer menighetsforståelsen. Vi ser viktigheten av den lokale menighet som en del av Guds misjon, det gjenfødte fellesskap av troende under den hellige ånds ledelse som kan fatte Guds vilje sammen. Det er et vakkert prinsipp, med dyp teologisk forståelse av det gjenfødte fellesskap, men dilemmaet er at det krever at menighetens medlemmer faktisk er etterfølgere av Kristus og under den hellige ånds innflytelse kan treffe beslutninger etter Guds vilje. I en tid hvor menighetsforståelse er under press og hvor mange impulser og bibeltolkninger har innflytelse på oss, kan kanskje dette prinsippet settes på prøve.

Vårt bibelsyn som vedtatt i 1966 kan vel også de fleste slutte seg til. Det er på samme måte vår tolkning, særlig av bibelens tekster inn i vår samtid, våre liv og menighetsfellesskap som utfordrer oss.

Det er vel også her vår kirkeordning blir satt på prøve.

Det blir fort en polarisering når flere hensyn og prinsipper blir satt opp mot hverandre. Det har i Baptistsamfunnets liv vært flere tidspunkter hvor disse prinsippene blir testet mot hverandre; Menighetens suverenitet kan settes opp mot behovet for enhet og fellesskap. Grensene for hva som er innenfor og utenfor Baptistisk identitet blir et spørsmål om selvstendighet opp mot felles retningslinjer og identitet og reflekterer kanskje ikke alltid det gjenfødte fellesskapet som det ideelle bilde på menighetsfellesskapet.

Er det kun i menighetens midte at man sammen finner frem til hva som er Guds vilje, eller trenger vi hverandre som storfellesskap?

Ekklesia, blir brukt i Matteus 16:8 hvor Jesus sier: «***Og jeg sier deg: Du er Peter, og på denne klippen vil jeg bygge min kirke, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den.***».

Kirkebegrepet blir brukt både om den verdensvide kirke, noen vil si den synlige og usynlige kirke, men det blir også brukt om den lokale kirke. Og kirken er bygget på klippen, uttrykt i Peters ord «Du er Messias, den levende Guds Sønn.».

Andre bilder er knyttet til Jesus. Jesu legeme, han er hodet og vi er kroppen. Jesus som hyrden og menigheten som fårene, Jesus som vintreet og vi som grenene.

Kan det for oss baptister kun brukes om det lokale fellesskap eller inkluderer det oss som kirkesamfunn?

Det kan fort bli et honnørord og et absolutt prinsipp å hevde menighetenes suverene selvstendighet. Jesus er hjørnesteinen både i det lokale fellesskap og i det videre fellesskap av kirker.

Baptistene i både England og Amerika hadde den lokale menigheten som sitt utgangspunkt for sin kirkeforståelse, men de så samtidig behovet for å stå tett sluttet til hverandre for å bygge både samarbeid og teologisk identitet. Norske Baptister innså dette og tilsluttet seg til og med på samme måte som våre søsken i England og Amerika til felles trosbekjennelser.

Vi står i dagens pluralistiske samfunn overfor mange både etiske, teologiske og samfunnsmessige spørsmål som vi utfordres på. Samtidig må vi også finne veier for å styrke det misjonsoppdraget som er en del av vårt største kall: Misjonsbefalingen.

Kan vi som baptister se mot våre forfedre og tilslutte oss en moderat kongresjonalisme? Vil vi som kirkesamfunn da være tjent med "ha en tydeligere felles bekjennelse, eller holder de verdidokumentene vi har i dag? Ser vi fremdeles på oss selv som det regenererte fellesskap?

Jeg tror dette kan være viktige spørsmål å stille i en tid hvor Kristi legeme, ved de forskjellige kirkesamfunn er på vikende front i vår vestlige verden.

Hvor får vi kraft til å være en bekjennende og misjonerende kirke i denne tid?

Jeg tror vi må fortsette utviklingen av den teologiske samtalen i Baptistsamfunnet og høyne bevisstheten om hvem vi er som kirke i dag.

Teun Van Der Leer, rektor på det Baptistenes Teologiske Seminar i Nederland utfordret EBF familien i 2016 med blant annet disse utsagnene om hvordan vi kan styrke vår baptistiske identitet og se veien videre for oss som baptister:

1. Å være bibel sentrert

At vi kjenner bibelen, dykker ned i den, at vi leser den sammen i våre menigheter og som baptistsamfunn. Paulus sine ord taler både til og mot våre hjerter. Ordet utfordrer våre antagelser og vi må være åpne for Hans endrende forståelse. Vi må nærme oss bibelen sammen med forventning og ikke la tradisjonen bestemme, men i hver generasjon være åpne for å tolke bibelen i fellesskap.

2. Å være kirkesentrert

Vi er kallet til å være Jesus legeme i denne tid.

Kan vi gjenoppfinne kirken?

Vi er en del av en reformasjonsbevegelse

Kirken må til enhver tid la seg reformere

3. Det katolske ved kirkens natur

Vi har en tendens til å ville skille oss ut.

Har tiden kommet for å sette spørsmålstegn ved noen av våre antagelser om våre religiøse røtter og reformasjon?

Hva ville Jesus ha dekonstruert?

Vi er kallet til en kontinuerlig reformasjon, vi er et pilgrimsfolk, vi er på vei, men ikke ennå ankommet.

Kanskje er dette en utfordring til oss om å gjenskape vår kirkeordning og forbli en kirke for dagens og morgendagens samfunn.

Avslutningsrefleksjon

Siden jeg kom tilbake til Norge og ble medlem av baptistsamfunnet i 1999 har jeg satt stor pris på baptistenes måte å leve og organisere seg på. Baptistsamfunnet har mange av de samme verdiene som den nordiske samfunnsmodellen som har utviklet seg gjennom historien

og som er en av grunnene til «det gode liv» vi har i Norge; respekten for individet, likeverdet og fellesskapet som sammen bestemmer hva man vil. Det er likheter mellom menighetsliv og foreningsliv, slik det har utviklet seg i Norge. Uttrykket «Sosiale nettverk», ble først oppfunnet av den engelske sosialantropologen John Arundel Barnes, som studerte foreningsliv på Bømlo på 1950 tallet. (Barnes, 1954) Det rike foreningslivet er på mange måter ikke ulikt det lavkirkelige menighetslivet som baptister kan sammenlignes med, med alt dets fargerike mangfold på kryss og tvers av landet. Relasjoner som bygger sosiale nettverk er ofte en del av vår kirkestruktur.

Den store forskjellen er Jesus som sentrum for vårt fellesskap og troen og den Hellige Ånds samfunn.

Terje Aadne

Bibliografi

Barnes, J. A. (1954). *Class and Committees in a Norwegian Island Parish*.

Eidberg, P. A. (2003). *Det Folk som Kalles Baptister*. Oslo: Norsk Litteraturselskap.

Hammett, J. S. (2005). *Biblical Foundations for Baptist Churches : A Coontemporary Ecclesiology*. Grand Rapids, MI: Kregel Publications.

Murray, P. B. (2000). *Radikale Kristne*. Stabekk: Norsk Litteraturselskap.

Weaver, C. D. (2008). *In Search of the New Testament Church: The Baptist Story*. Macon GA: Mercer University Press.

Toivo Pilli, lærer I teologi ved International Baptist Theological Study Center

Teun Van Der Leer, Rektor Baptistenes Teologiske Seminar Nederland

Baptistsamfunnets verdigrunnlag, vedtatt på predikantkonferansen 1996

Baptistenes Bibelsyn, vedtatt i 1966 på

Baptistisk Kirkeordning, vedtatt I 1963

«Class and Committees in a Norwegian Island Parish», 1954. John Arundel Barnes